

SZOKODI JÓZSEF tanszékvezető adjunktus:

ADATOK AZ EGRI MUNKÁSMOZGALOM TÖRTÉNETÉBŐL

Balázs Ignác élete

A magyarországi kommunista mozgalom sok kiváló harcosát, szervezőjét, agitátorát, propagandistáját nevelte fel a szocializmus nemzetközi és hazai ügyének. Ismert és eddig ismeretlen, vagy csak kevesek által ismert kommunista mártírok százai és ezrei életükkel és vérükkel tették hitet a szocializmus legyőzhetetlen ügye mellett. Ezek közé a kommunista harcosok közé tartozik *Balázs Ignác* is.

Balázs Ignác, Eger város illegális kommunista harcosa 1945-ben mártírhalált halt. Hazánk már csaknem teljesen szabad volt (a Dunántúl egy kis része volt még a német fasiszta csapatok kezén), amikor őt, hazájából kihurcolva, Németországban kivégezték. »Nem vágyom többre, csak arra, hogy megérjem a kommunizmus győzelmét Magyarországon« — ez volt minden vágya, ezért dolgozott, ebben, csupán ebben látta egész élete értelmét. Vágya nem teljesülhetett, de amiért élt és harcolt, amiért állandó üldöztetése ellenére sem szünt meg dolgozni, megvalósult.

E tanulmánynak az a célja, hogy emléket állítson és olvasóit megismertesse egy olyan ember életével, munkájával, akire méltán büszkék lehetnek Eger város kommunista és nem kommunista dolgozói, akiknek élete és jövője a szocializmus ügyéhez kapcsolódik.

Mint minden életrajz-tanulmánynak, úgy ennek is meg van a történetisége. Nemcsak úgy, hogy a kommunista mozgalom egyik harcosának élettörténetét adja elő, hanem úgy is (és úgy elsősorban), hogy egyben feltárja az érintett kor egri munkásmozgalmának azokat a lényeges vonásait, amelyek nélkül nem érthető meg *Balázs Ignác*; és viszont, nélküle nem adhat és nem kaphat senki teljes képet a helyi mozgalomról. A történetiség mellett megvan az aktualitása is, amely elsősorban a kommunistáknak a tömegek megnyeréséért, vezető befolyásuk érvényesítéséért vívott harc módszereinek, a kommunista példamutatás lényeges vonásainak ismertetése alapján nyer kifejezést.

Munkámban a feltüntetett irodalom és rendőrségi anyag mellett azoknak a régi kommunista harcosoknak visszaemlékezéseire támaszkodtam, akik őt ismerték és vele együtt dolgoztak. Ezúton is köszönetet mondok Balázs Sándor, Bodonyi József, Bóta Ferenc, Buzás Gyula,

Grégász József, Hajnal Mihály, Karaszek Mihály, Nagy Imre, Pénz Dezső, Stadler József és Zbiskó József elvtársaknak, akik önzetlen segítségükkel hozzásegítettek munkám eredményesebb elvégzéséhez.

I.

A fasizmus a magyar kommunistákat mélyen a föld alá kényszerítette. Az úgynevezett »alkotmányos parlamentarizmus«, ami Horthyék nyílt, terrorista diktatúrájának egyik fügefalevele volt, nem volt másra jó, mint arra, hogy az »ellenzéki« pártokat, vagy azok áruló képviselőit a maguk politikai bűvkörébe vonják és azok felhasználásával, azokkal együtt végezzék el azt, amit Hitler egymaga is elvégzett. Ez az »aktív« közömbösítési politika nem vált hasznára egyáltalán a munkásmozgalomnak, olyannyira, hogy egyes szociáldemokrata vezetők — akikkel szemben túl enyhe az a vád, hogy illúzióik voltak a fasizmus »alkotmányos demokráciájával« szemben — a proletáriátus osztályérdekeinek első fokon való elárulása után (marxizmus talajáról való lelépés) azt másodfokon is elárúlták: lepaktáltak a fasizmussal és annak érdekvédelmi szónokai lettek. Ebből természetesen az következett, hogy minden közösséget megtagadtak a kommunistákkal, s ha ellenzékiek lettek, azt csak azért tették, mert ők szociáldemokraták voltak és nem fasiszták [1].

Horthyéknak kétségtelen, hogy mindez igen kapóra jött, ami a munkásmozgalom szervezeti demoralizálása mellett annak politikai és ideológiai megosztottságát számukra kedvező körülménnyé tette a kommunisták elleni harcban. Ebben a harcban a fasizmusnak biztos helyi bázisai is voltak, amelyek megfelelő szellemi és politikai irányzatokkal kiegészítették a kommunistákra nehezedő hatalmas rendőrségi nyomást egyrészt, másrészt pedig a »vörösök« elleni harc zászlaját fátyolként borították azokra a gazdasági és politikai bajokra, amelyek a magyar társadalmat emésztették.

Egerben ennek a harcnak éber vigyázója és irányítója volt a maga vonalán a klerikális reakció. Antikommunista, nacionalista, keresztény szocialista vonalával igazolni igyekezett mindent, ami a társadalmi életben hivatalos irányzat volt. Subik Károly kanonok »Nagymagyarország« eszméjének egyik lehangosabb szónoka volt, aminek 1929-ben így adott kifejezést: »Krisztus országát, Nagymagyarországot kell... helyreállítani a földön.« [2]. Az Egri Népújság óva inti a politikai vezetést attól, hogy a »baloldalnak« valamilyen vonatkozásban is lojalitást adjon, mert mint írja: »A magyarság már egyszer megégette magát a baloldali demokrácia tüzénél, többet nem kér belőle.« [3]. Ez az egyenes vonala a lapnak mindvégig megmarad és egyáltalán nem szemérmeskedik, ha a proletár-mozgalom elleni harcról van szó. A szak szervezeti bizottság 1929. áprilisában egy beadvánnyal fordult a város tanácsához, melyben egy Munkásotthon létesítésének engedélyezését és anyagi támogatását kérte. Erre az »Eger« [4] című újság így reagált: »Szociáldemokrata munkásotthon építésére... igazán nincs pénze a városnak..., erélyesen tiltakozunk az ellen, hogy a gondolkodásában egy-

séges Eger egy fillérrel is hozzájáruljon egy szociáldemokrata tűzfészek megteremtéséhez.« [5]. Ugyancsak 1929-ben voltak a társadalombiztosító választások, amelyen feltéhetően már — Egerben is — a szociáldemokrata párt égisze alatt kommunisták is indultak. A reakció a lap hasábjain keresztül is mindent elkövet, hogy megakadályozza a »vörösök« ajánlási íveinek aláírását. Felszólítja a munkaadókat és a munkásokat: ne írják alá azokat az íveket, hogy így kiessenek jelöltjeik a választásból [6].

Ezzel párhuzamosan a lap erős propagandát folytat azért, hogy éket verjen a szociáldemokraták és a kommunisták közé. Erősen bizonygatja, hogy »a szociáldemokraták nem azonosítják magukat a marxista elveket megtestesítő... kommün-tannal« [7]. A reakciónak az ilyen és ehhez hasonló manőverezése, — amely egyben reagálás és jelzés volt a hivatalos politikai fórumok felé az egyre élénkülő baloldali mozgalomra, — nem tudta megakadályozni a következő évek kommunista mozgalmának felélénkülését.

* * *

Az 1929/33-as világgazdasági válság tényekkel bizonyította a kapitalizmus életképtelenségét és igazolta a kommunistáknak a kapitalizmus ideiglenes és részleges stabilizálódásáról vallott nézeteit, ill. azt, hogy a kapitalizmus általános válsága rendkívül kielezi a szükségszerűen bekövetkező gazdasági válságokat, s hogy mindez a kizsákmányolt tömegek éles politikai reagálását vonja maga után. A világválság Magyarországot is erősen megrázta: a gazdasági élet minden területére egyre jobban behatolva a minimum alá szorította a dolgozó tömegek életlehetőségeit. A válság igen súlyosan érezte hatását Ilevés megyében és Egerben is. A munkanélküliség a máról-holnapra való megélhetést is reménytelenné tette. »Emberek lézengenek itt — írja az Eger —, falszürke arccal álldogálnak a fal mellett, vagy ülnek a lócákon, lecsüggedt kézzel, napok hosszán néma szájjal. Már a keserűségre sem futja, mert a keserűséghez is erő kell, erő pedig nincs, mert kenyér nélkül elgyengül a test és elfonnyad a lélek.« [8]. Egyre több kisparaszti birtok kerül dombra, kisiparos és kiskereskedő jut csődbe. »Nap-nap után a falvak utcáin megperdülnek a dobok, az udvarházakból elviszik a háziállatot, az aprójószágot, elveszik a földet, lefoglalják a házat, úgy, hogy rövidesen minden polgár a koldúsbótot veheti a kezébe.« [9]. Nem különb a helyzet a szellemi munkások körében sem, akik minden alkalmat igyekeznek megragadni, hogy fenntarthassák magukat. Helyzetükről a polgármesternek írt levélben így adnak képet: »mi, érettségizett, főiskolát végzett ifjak, akik hosszú éveken itt csavargunk állás nélkül, szegény szülők fiai s kénytelenek vagyunk szüleink, rokonaink nyakán tengődni, már-már reméltük, hogy kereshetünk egypár krajcárt, legalább annyit, amennyivel télikabátunkkal fedett, jó pár éve viselt rongyos ruhánkat felválthatjuk...« [10].

A város ezen a nagyarányú munkanélküliségen és éhségen úgy próbált enyhíteni, hogy közmunka végzése fejében (heti két nap) inségakciót szervezett, népkonyhát állított fel. A Keresztény Szocia-

lista Párt elindította a »katholikus karitás« mozgalmat s a felebaráti szeretetre apellálva igyekezett »enyhíteni« a nyomort. »A szegénységen — hirdették — a segélyezés vérátömlesztésével kell segíteni« [11], s ezzel egyidőben a legradikálisabban közbe kell lépni minden olyan esetben, amikor »lázítással«, politikai szervezkedéssel akarnak »egyesek« operálni. A válság ideje alatt a rendőrség is állandó éberséggel figyelte a munkáskörzeteket. A kritikusabb időszakokban (1930. szept. 1.) kettőzött járőrszolgálatok figyelték az utcákat. Különösen ügyelt a szociáldemokrata párt Mecset utcai székházára, nehogy valami nyílt politikai szervezkedés, tüntetés elindulhasson, ill. hogy arra azonnal le tudjon csapni. Ilyen volt főbb vonalaiban az általános helyzet Egerben akkor, amikor itt a kommunista mozgalom gyökeret vert és illegálisan zászlót bontott.

II.

A Kommunista Magyarországi Pártja a fasiszmus viszonyai között igen nehezen tudta kiépíteni szervezeteit. A kommunistáknak számtalan akadályt kellett leküzdeni ahhoz, hogy vidéken is megszervezzék az illegális pártot, s hogy a munka összhangját a központi irányítás alatt biztosítani tudják.

Egerben a központ által irányított illegális szervező munka 1928/29-ben kezdődött: Zbiskó József kapta azt a feladatot, hogy megfelelő tájékozódás, a legális és illegális lehetőségek pontos felmérése után szervezzen egy szűkkörű illegális sejtet, a szervezkedést fokozatosan terjessze ki a megye területére és építse ki a kapcsolatot a központtal. Ő a későbbi évek során — a lebukásig — Neuman Jenőtől kapta az instrukciókat [12]. Mellette az operatív munkában elsősorban Zbiskó Károly és Grósz Ernő vettek részt.

A munka igen óvatosan haladt előre, de viszonylag rövid időn belül sikerült megteremteni azokat a feltételeket, amelyek az illegális akciók megindítását lehetővé tették. Nem nagy létszámú, de megbízható, az illegális munkaviszonyokat könnyebben felismerő és kihasználni tudó kommunista 1930/31-ben már tervszerű munkát végzett. Ez a munka nem foghatta át a dolgozók széles tömegeit, de lépésről-lépésre alakította ki a párt helyi tömegkapcsolatának alkalmazható formáit. (Ezek a formák első fokon a négyszemközi agitációt jelentették, majd kapcsolódik ehhez az illegális sajtóterjesztés, V. S. (Vörös Segély) bélyegek árusítása, röplapok terjesztése és az illegális összejövetelek (előadás) szervezése.) A munkastílus kialakításánál figyelembe kellett venni Eger sajátos helyzetét és ahhoz szabni a feladatokat. Egerben ipari proletariátus nem volt, illetve a csekély létszámú munkásság (Dohánygyár, — ahol legnagyobb százalékban nők dolgoztak; Lakatosárugyár) nem képviselt olyan osztályerőt, amely a kommunista mozgalom fő objektumává válhatott volna. Ezért az illegális munka elsősorban a szegényparaszti negyedekre, valamint a kereskedelmi alkalmazottakra, iparos-segédekre és egyéb vállalkozóknál alkalmazott segédmunkásokra terjedt ki.

Az illegális munka formáinak megválasztása — mivel a terület

igen színes volt — attól függött, hogy milyen foglalkozású egyénnel vették fel a kapcsolatot. Általánosan alkalmazott módszerük — amit az illegális viszonyok kényszerítettek a pártra —, a négyszemközti beszélgetés volt. Egyedül, vagy legfeljebb párosával keresték fel azokat, akiket be akartak szervezni a pártba, vagy szimpatizánsnak akartak megnyerni. Ez a konspiráció egyik szabályának helyes alkalmazása is volt. Az illegális sajtótermék, röpcédula, vagy V. S. bélyeg továbbadására csak akkor került sor, amikor meggyőződtek az illető őszinteségéről és így biztosítékot kaptak a rendőrségi feljelentés ellen.

A szervező és propaganda munka eredményeként 1931. május 1-én, 12 évvel 1919. május 1. után ismét megjelentek a város különböző részein a falakon a plakátok és a jelszavak: »Éljen a vörös május!« »Éljen a forradalmi Magyarország!« »Éljen a kommün!« [13]. 1932. szeptemberében Felnémeten szórtak röpcédulákat [14]. Ugyanebben az évben több községben is megindul az illegális munka, amit az Egerben megalakult kommunista pártsejt irányít. A kommunisták illegális összejöveteleket tartanak, ahol előadások hangzanak el Marx gazdasági tanairól, a bolsevizmusról, a dialektikus és történelmi materializmusról stb. Grósz Ernő, aki ideológiailag igen jól képzett kommunista volt, 1932-ben nyolc előadást tartott a fenti témákból. 1932. novemberében ünnepi előadáson emlékeztek meg a Nagy Októberi Szocialista Forradalomról. Az előadó ugyancsak Grósz Ernő volt, aki »A bolsevizmus 15 éve« címmel ismertette a Szovjetunió gazdasági és politikai fejlődését és helyzetét [15].

A rendőrség és a helyi reakció azonban nem nézte ölbetett kézzel a kommunisták propaganda munkáját. Okolicsányi Imre alispán 1932. áprilisában szükségesnek tartja, hogy felhívja a törvényhatóság figyelmét a kommunistáknak »az elmúlt fél év folyamán a vármegye területén folytatott nagyobb szabású agitációjára« [16]. Az Eger című helyi újság pesszimista hangon ír arról a szellemi változásról, ami a közelmúltban az egri lakosság körében végbement. »Az egri nép — írja a lap — mélyen vallásos volt egészen a közelmúlt időkig.« Hogy csak volt, annak »a mindjobban elharapózó szocialista izgatás« az oka, amely »titkos utain és sötétben forgatja fel az egyszerű lelkeket...« [17]. Úgy ír a szocialista »izgatásról«, mint amely a maga jól kigondolt »demagógiájával« az életnek »évszázados, becsületes alapjait« fenyegeti [18]. Az egri reakció nagy ovációval fogadja Sallai és Fürst elvtársak letartóztatását és kivégzését. »Senki sincs, aki józan ésszel azt merné állítani, hogy a járványok ellen való védekezés bűn« — írja az Eger [19]. A klerikális reakció is mozgósítja erőit. Új lendülettel lát munkához a Katolikus Népszövetség egri csoportja, amely a »kommunista aknamunka« ellensúlyozásaként a katolikus világnézeti erők egyesítésére törekszik [20].

A reakció fokozódó kommunistaellenes akciói is mutatják a mozgalom biztató fejlődését. Ezt a fejlődést azonban átmenetileg megakasztották az 1932-es nagyarányú letartóztatások, amelynek az egri illegális kommunisták közül is nagyon sokan áldozatául estek. Egerben

1932. novemberében 15 kommunistát tartóztattak le — köztük Zbiskó Józsefet, Zbiskó Károlyt és Grósz Ernőt. A letartóztatásokra az Eger »Az aláaknázott élet« c. cikkében így reagál: »Egy hét óta ebben a csendes városban... döbbenten vették tudomásul az emberek, hogy a csendes felszín alatt szenvedélyek forronganak... a békésnek címzett polgár... ki tudja, mióta vulkán fölött alszik...« Egy nagy küzdelem indult el és folyik, s »ennek az ütközetnek Krisztus és Lenin között kell eldőlnie« [21].

A letartóztatások oka elsősorban a konspiráció fogyatékoságaiban keresendő, amelyből az következett, hogy a rendőrség rajtaütésszerűen csapott le az »illegális fészkekre« és vette őrizetbe a kommunisták tömegeit. Hozzájárult a letartóztatáshoz és »az ügyek eredményes felgöngyölítéséhez« egyes áruló szociáldemokrata vezetők munkája is. Mónus Illés 1932. végén egy Egerben tartott értekezleten nyíltan beszélt a kommunisták elleni harcról, kijelentve, hogy azoknak »sem a céljuk, sem az eszközüik nem azonos« a szociáldemokratákéval [22]. Az ilyen munkásáruló központi vezetők természetesen arra törekedtek, hogy helyi megbízottaik is hasonló elveket valljanak és gyakorlatot kövessenek. Egerben ugyanezt a politikai vonalat képviselte Okos Miklós, a szociáldemokrata párt vezetője, aki rendőrségi tanúvallomásával konkrétan tette a letartóztatottak egy része ellen a vádat, arra hivatkozva, hogy ő nem ért egyet a »bolsevistákkal«. Ő — és egy-két társa — volt az, aki kiszolgáltatta a rendőrségnek Grósz Ernőt, aki — mint vallomásában Okos mondotta — »az oroszországi bolsevizmust dicsérő beszédet tartott. Én ezen elcsodálkoztam és tiltakoztam..., szavait megcáfoltam« [23].

Az egeri kommunisták ügyét — Neuman Jenővel együtt — 1933. február 17-én tárgyalta a Budapesti Királyi Büntető Törvényszék. »Az állam és társadalom törvényes rendjének erőszakos felforgatására és megsemmisítésére irányuló büntett miatt« emeltek ellenük vádat [24]. »Nem kétséges — hangzik a vádirat —, hogy a III. Kommunista Internacionálé elvei alapján szervezkedett egyének célja a fennálló törvényes állami és társadalmi rend erőszakos felforgatása és megsemmisítése, a magát proletárnak nevező osztály kizárólagos uralmának létesítése.« [25]. Magából a vádiratból, de a rendőrségi jegyzőkönyvekből is az derül ki, hogy a mozgalom még kezdeti stádiumban volt. Erről az egeri rendőrkapitányság vezetője a budapesti rendőrfőkapitányságnak a következőket jelenti: »A nyomozás eddigi adataiból azt állapítottam meg, hogy a szervezkedés egészen kezdetleges állapotban volt akkor, amikor az napfényre került, s a szervezők a tervezetesen és egyes kitiltott sajtótermékeknek terjesztésén túl hatóságom területén nem jutottak.« [26]. Egy másik rendőrségi jelentés az egeri pártsejt vidéki kapcsolatairól a következőket írja: »Egerben egy kialakulóban volt kommunista felnőtt kerületi bizottság működött, melyhez Kömlő, Erdőtelek, Felnémet és Kál községek tartoztak... valószínűnek látszik, hogy Monosbél, Ostoros, Felsőtárkány és Aldebrő községekben hasonló eredmények lesznek« a nyomozás alapján [27]. A bíróság a nyomozati anyag és a tanúvallomások alapján hosszabb-rövidebb

börtönbüntetést szabott ki, s csak néhány vádlottat mentett fel. Neuman Jenőt, mint a »kommunista hierarchia magasabb fokán álló« személyt; Zbiskó Józsefet, mint a helyi (Eger és vidéke) mozgalom szervezőjét és irányítóját, a »kommunista mozgalom személyi feltételeinek elsőrendű megteremtőjét« ítélte el a bíróság, míg a többiek elleni ítélet a mozgalomban való tevékeny részvétel alapján született meg [28]. Azok a kommunisták, akiket a bíróság felmentett, szabadulásuk után folytatják előző munkájukat, amiért néhány hónappal később ismét letartóztatják és 1934-ben börtönbüntetésre ítélik őket. Ekkor ítélik el az 1933-ban felmentett Zbiskó Károlyt is szervezkedés, sajtóterjesztés és V. S. bélyeg árusítása címén.

Az 1933-as és 1934-es bírósági perek »pozitív« lezárásával az egri reakció úgy vélte, hogy a helyzetet a maga javára végérvényesen konszolidálni tudta. Ez a várakozása azonban nem következett be: az elmúlt esztendőben az illegális kommunista mozgalom elég mélyen gyökeret vert a városban ahhoz, hogy a letartóztatások ellenére is tovább fejlődjön s újabb harcosokat szerezzen a kommunizmus ügyének.

III.

Zbiskó József szabadulása után nem maradhatott Egerben. Az állandó rendőrségi megfigyelés lehetetlenné tette volna számára a mozgalomban való aktív részvételt. Éppen ezért Budapestre megy és onnan tartja a kapcsolatot az egri kommunistákkal. Így a baloldali mozgalom helyi szervezése és irányítása 1935-től más kezekbe kerül. Ekkor lép fel — sok illegális tapasztalat birtokában — Balázs Ignác, aki a későbbi évek során egyik irányítója lesz az illegális munkának és a reakció elleni harcnak.

Balázs Ignác 1910. január 10-én született Egerben. Alig múlt el három éves, félárvaságra jutott, anyja meghalt. Az anyai szeretetet — bármennyire szerették volna is — nem tudták pótolni sem testvérei (Lajos és Sándor), sem apja. Apjának kevés szőlője volt és így a három gyermek eltartása szükségessé tette, hogy a szőlő gondozása mellett még napszámos munkát is vállaljon; a küzdelem a család fenntartásáért, a földért, a fiatal gyermek elhanyagolását eredményezte. Legtöbbször felügyelet nélkül, bezárt szobában hagyták, vagy kora hajnalban puttonyba téve vitték a szőlőbe. A Balázs-család életviszonyai rendkívül rosszak voltak. Mint Sándor, Ignác bátyja mondja: »az elképzelhető legnagyobb nyomorban éltünk, amihez — érthetően — még kapcsolódott apánk zsugorisága is, mert nem akarta a szőlőt elpredálni; tíz körmével ragaszkodott kis birtokához, hogy öregségére legyen miből megélnie« [29].

Amikor elérte azt a kort, hogy iskolába járjon, szembe találta magát apjának tiltakozásával, aki nem tudott vállalkozni arra, hogy a lassan fizikailag munkaképesé váló gyermekét az iskola miatt elve szítse. Éppen ezért nem is engedte iskolába, s a két elemi, apjának akarata ellenére végezte el úgy, hogy rendszeresen elszökött hazulról. Az iskolában egy életre szóló barátságot köt a könyvekkel. Első osztá-

lyos, amikor Bodonyi Józseffel Gál Mózes »Vak Bottyán« című könyvét szótárolják. 14—15 esztendőskorától kezdve — ha kevés pénze akad — rendszeresen könyvekre költi. Nem szereti a társaságot, rendkívül szerény, állandó kisebbségi érzés uralkodik rajta — amit testi fogyatékosága is táplál — s így szűkkörű baráti körben tölti el élete ifjúkorát.

1925/26-ban teljesen reménytelenné válik jövője. Apja előregedett, s ennek, valamint a meglévő családi kötelékek alapján a mostoha nővére pert indított, amelynek eredményeként az apa a birtokkal együtt a nővér gyámsága alá került, s így az örökségtől való elesés veszélye fenyegette, ami nála azért is súlyos volt, mert szakmát nem tanult, — nehéz fizikai munkát nem végezhetett — a megélhetését tehát az örökségre (kb. 1000 négyszögöl szőlő) alapozta. Egy újabb törvényes eljárás alapján vált lehetővé számára (1928-ban) az örökség megszerzése, de tekintettel arra, hogy még kiskorú volt, a testvérek vállalták az eltartását.

Amíg a munkásmozgalomba be nem kapcsolódott, a szőlőművelés és az olvasás mellett nagy szenvedélye volt a festészet, amihez iskolázatlansága ellenére is tehetséget árult el [30].

A munkásmozgalommal való ismerkedése 1928/29-ben kezdődött el. Bátyja (Sándor) tagja volt a szociáldemokrata pártnak, s így a lassan férfivá érett Ignáccal a beszélgetési téma gyakran a mozgalmi élet volt. Sokat vitatkoztak, s meglepetésre, a fiatal Balázs Ignác igen sok és okos ellenérvet vetett fel a szociáldemokrata mozgalommal szemben. Nem a tudatosság fokán állva —, kételyeit fejezte ki sok mindennel szemben. Elsősorban mint olyan ember, aki a paraszti élet viszonyai között kialakult világszemléletet vallja helyesnek és elfogadhatónak, de egyben nem elégedett, s érzi, hogy a társadalom életében súlyos bajok vannak, amiket orvosolni kellene. Kritikája, vagy lázadása a fennálló viszonyok ellen kommunistává fejlődésének pozitív lehetőségeit jelenti. Ezt bizonyítja az, hogy a szocializmus forradalmi eszméivel való megismerkedése és ezeknek az eszméknek magáévá tétele rendkívül gyorsan következett be.

1928-ban ismerkedik meg Zbiskó Józseffel, aki az illegális kommunista mozgalom szervezője Egerben. Ez a találkozás és a későbbi rendszeres kapcsolat az egyik kútforrása annak, hogy megismerje a marxizmus-leninizmus tanításait.

B. I. mozgalmi tevékenysége
első szintere

1929-től egyre gyakrabban jár a szociáldemokrata párt helyiségébe, majd 1930-ban belép a pártba. Sok ideológiai, politikai tárgyú könyvet olvas, s növekszik érdeklődése a munkásmozgalom iránt. Hamarosan feltűnik neki a szociáldemokrata irodalom és a marxista-leninista tanítások közti különbség, ami válaszút elé állítja. Sokat vitat-

kozik, mint baloldali szociáldemokrata fejt ki nézeteit a gazdasági és politikai kérdésekről, ugyanakkor nem látja még tisztán a kommunista mozgalom célkitűzéseit. Illúziói vannak a szociáldemokrata párt reformtörekvéseinek helyességéről, de erősen vonzódik a kommunisták felé. Ilyen alapon mondja Zbiskó József, hogy »megismerkedésünk után rövidesen rá lehetett mondani Balázs Ignácra, hogy szimpatizáns« [31].

1931-ben már tevékenyen részt vesz az illegális munkában, amiről a konspiráció következtében csak egy-két ember tudott. Erről Buzás Gyula illegális kommunista így emlékezik meg: »1931 második felében kaptam egy csomagot azzal az utasítással, hogy adjam át Balázs Ignácnak. A csomagban rölapok és V. S. bélyegek voltak. Azokat kellett a parasztok között szétosztani, illetve eladni. Ekkor tudtam meg, hogy Ignác is beszervezett illegális munkás, s hogy a parasztok szervezésével van megbízva.« [32].

Ideológiai-politikai fejlődésében határkövet jelent az 1932-es esztendő. Ebben az időben már céltudatossággal tanulmányozza a marxista—leninista irodalmat, részt vesz illegális előadásokon, amelyeknek eredményeként egyre intenzívebb munkát végez a dolgozók között.

Szoros kapcsolatot tart továbbra is Zbiskó Józseffel, s nagy hatással van rá Grósz Ernő, akinek előadásait rendszeresen hallgatja. Kialakul benne a kommunista társai iránti őszinte ragaszkodás és a mozgalom igazságába vetett mélyes hit. Társait védi a rendőrségi leleplezésektől, s a rendőrségi »pofonok« ellenére sem nyilatkozik konkrétan olyan kérdésekről, amelyekkel a mozgalom aláásását érné el. Jellemző erre a következő eset: amikor 1932. novemberében Zbiskóékat a rendőrség letartóztatta, őt is kihallgatták, miután kiderült, hogy a »Grósz-féle« szemináriumok részvevője volt. A rendőrséget különösen az érdekelte, hogy Grósz Ernő mit beszélt a Szovjetunióról a novemberi előadásában [33]. Tekintettel arra, hogy az előtte megtett tanuvallomások egy része (Okos Miklós) részletes ismertetést adott az előadásról, ő sem tagadhatta le, nem mondhatta, hogy ilyen nem volt. Ellenben kitérő választ adott a nyomozó kérdésére: »Én Grósz Ernő szemináriumi előadásaiból néhányat... végighallgattam. Múlt év november havában, amidőn a szovjetről beszélt, szintén jelen voltam, azonban előadására nem figyeltem, mivel akkor igen rosszul éreztem magam.« [34]. 1932-ben már mint az illegális kommunista párt tagja dolgozik és az őszi letartóztatások után néhány esztendőn belül a helyi mozgalom szervezőjévé és irányítójává nő ki magát. Csiszolódik politikai érzéke, szélesedik látóköre, és ideológiai képzettségével, széleskörű politikai irodalomismeretével mások tanulását, fejlődését is befolyásolja. Erről az utóbbiról Karaszek Mihály a következőket mondja: »Balázs Ignácot mindig érdekelte a véleményünk az egyes politikai kérdésekről. Mint a későbbiek során kiderült, ez a véleménycsere mellett egyik módszere is volt, hogy ti. meggyőződjön ideológiai képzettségünkről. Ezt abból következtetem, hogy egy-egy politikai beszélgetés után mindig ajánlott valami marxista irodalmat, amely rendszerint kapcsolódott azokhoz a kérdésekhez, amelyekről beszélgettünk vagy vitatkoztunk.« [35].

Ugyanerről Grégász József így nyilatkozik: »Balázs Ignác igen nagy gondot fordított arra, hogy társai gazdag irodalomismeretre tegyenek szert. Nem vette egyszerűen tudomásul, hogy elolvastam a könyvet. Mindig kikérte véleményemet s utána ő is megmagyarázta, hogy mi a könyv lényege, mi benne a politika. Az új, beszervezett embereket rendszerint szépirodalmi könyveken keresztül vezette el Marxhoz.« [36].

1935-től — miután Zbiskó Józsefnek el kellett mennie Egerből — Balázs Ignác lesz az egeri illegális mozgalom egyik irányítója. Zbiskó

Balázs I. és elvtársai. (Balról az első)

Józseftől azt az utasítást kapta, hogy maradjon benn a szociáldemokrata pártban és azon belül végezzen elsősorban munkát egyrészt, másrészt pedig a szociáldemokrata párttagoknak biztosított legális mozgási lehetőséget használja fel az illegális munka folytatására. Ez a lépés (hogy ti. maradjon benne a szoc. dem. pártban) helyes volt, amit a Kommunista Internacionáló 1936-os határozata később elő is írt [37].

Balázs Ignác 1935-től Lakatos P. Pál pesti lakos

útján kapja az illegális sajtóanyagot és ő továbbítja. Hajnal Mihállyal és Hajnal Bernáttal igen gyakran fordul meg a parasztok között és megfelelő »szimpla« ismerettség után politikai agitációs munkát végez. 1935-ben az ő vezetésével megszervezik a mozgókönyvtárat, amelynek részére ugyancsak Budapestről szerzik meg az irodalmat. A könyvtár 1942-ig funkcionált.

1936-ban az egeri munkásság addigi — viszonylag csendes — nyugalmit megtörik a különböző foglalkozási ágakban dolgozó segédek, segéd munkások bérharcai. 1934. júliusa óta (ekkor a szabómunkások 9 napos sztrájkot indítottak a béremelésért és a kollektív szerződésért, ami Egerben csak a nyomdászoknak volt) nem volt sztrájk a városban. 1936. májusában ismét a szabómunkások lépnek akcióba [38], majd követik őket szeptember elején egyhetes sztrájkjal a cipészsegédek [39] és szeptember végén ugyancsak egyhetessel a csizmadia segéd munkások [40], akik 1937. szeptemberében ismét sztrájkba lépnek [41]. 1937. tavaszán egy sztrájk kísérlet volt a festőknél is, ami azonban rendőrségi besúgás miatt nem sikerült [42] Valamennyi sztrájk béremelésért folyt.

Bár dokumentumokkal nem bizonyítható, hogy az egeri kommunisták mennyiben vettek részt a sztrájkok szervezésében, Bodonyi József azonban úgy emlékezik vissza, hogy pl. a festőknél a követeléseket

Balázs Ignác is ismerte és javaslatokkal élt. »Balázs Ignác azt tanácsolta, hogy egyrészt a béremelés követelését tegyük egészen konkrétá, másrészt pedig ne fogadjuk el az érdem szerinti béremelést, mert ezzel csak kevés munkás jut előnyhöz, hanem az évek szerinti béremelésért harcoljunk, s így legalább az idősebb munkások sem esnek ki a „szórásból”, sőt érdekeltté tesszük őket a harcban.« [43].

A szociáldemokrata párt hivatalos vezetése (Okos Miklóssal az élen) nemcsak a sztrájkokat nem tudta hasznosítani a mozgalom érdekében, de arra sem volt képes, hogy a párt tagságát összefogja és legalább a puszta pártéletet biztosítsa. A keresztény szocialista szervezetek, a klerikális rakció ideológiai munkája, a pártvezetés közömbös magatartása erősen veszélyeztette a baloldali mozgalom számára még meglévő egyetlen legális szervezetet, a szociáldemokrata pártot. Okos Miklós több esetben kísérletet tett arra, hogy a baloldali elemeket kiszorítsa a pártból. Már 1932-ben tett indítványt arra nézve, hogy megakadályozza Grósz Ernő előadásait. A későbbi évek során pedig amellet, hogy nem helyeselte azt, hogy Balázs Ignác előadásokat tart (pl. dialektikus materializmus), de még azzal sem értett egyet, ha a párt-helyiségben a baloldaliak leültek valakivel beszélgetni. Az ellentétet tovább szította a spanyol polgárháború értékelésének különbözősége, t. i. Okosék nem értettek egyet a spanyol szabadságharc aktív támogatásával, míg a baloldal emellet szállt síkra.

Ilyen alapon vetődött fel Okos Miklós pártból való kibuktatásának gondolata már 1936-ban. A baloldalt Balázs Ignác vezette és megerősítette pozícióját a párton belül. A vezetés átvételére azonban 1936-ban még nem kerülhetett sor, s a nagy harc eredménye csupán az lett, hogy Balázs Ignác mint »vcsélyes kommunista egyén« került be a rendőrségi jelentésbe.

Az 1936-os gyűlésen Balázs Ignác Okos Miklóst korrupcióval vádolta, amire Okos őt nyíltan kiszolgáltatta a rendőrségnek, mivel a gyűlés részvevőinek tudomására hozta (a gyűlésen nyomozók is résztvettek; sőt az egri rendőrkapitány is), hogy »Balázs Ignác kommunista szervezkedést folytat« [44].

A baloldal azonban 1937. első felében ismét akcióba lép a jobboldal ellen. »Ennek a mozgolódásnak — írja az SzDP kerületi titkára egyik jelentésében — Balázs Ignác a vezetője... Eredete az a néhány év előtti bolsi mozgolódás, melyben Balázs is tevékenyen részt vett....« s az a törekvés, hogy »Balázsék kezébe kerüljön a vezetés« [45].

Balázsék (baloldal) az 1937-es választáson bizalmatlansági indítványt nyújtottak be a vezetőség ellen és önálló listával indultak. A választásból a baloldal került ki győztesen. Ennek ismét az lett a következménye, hogy a központ részéről leutazott Peyer Károly és Szeder Ferenc és felszólították a baloldalt, hogy amennyiben nem hajlandók lemondani a vezetésről, úgy a rendőrség beavatkozását kéri. Balázs Ignácéknak nem volt más választása, mint az, hogy soraik egységének védelme érdekében átadják a vezetést. Ezután gyakorlatilag beszüntették a párton belüli tevékenységet, — a párthelyiségben vég-

zett agitációt nem látták célszerűnek — a munkát kihelyezték területre; elsősorban a parasztok közé jártak és sajtóterjesztés útján építették a kapcsolatokat. Szociáldemokrata párttagságukat megtartva, természetesen a legális lehetőségeket a továbbiakban is igyekeztek felhasználni.

A jobboldali vezetés azonban a későbbiek során sem szüntette be a támadást a baloldal ellen; igyekezett minden lehetőséget felhasználni a teljes visszaszorításra. Példa erre Okos Miklós titkár egyik, 1938. májusában a város polgárainak küldött körlevele, amelyben a következőket írja: »Az a meglátásunk, hogy megfelelő anyagiakkal meg tudjuk szervezni a munkásság és a polgárság ellenállását és az egész szélsőséges mozgalmat így a kellő értékére tudjuk leszállítani.« [46]. Ezek azok a főbb tényezők, amelyek egyrészt Balázs Ignác tevékenységét, másrészt pedig a jobboldal és a baloldal teljes szembekerülését kifejezik a 30-as években.

IV.

Az 1939/40-es esztendő fordulópontot jelent a világpolitikában: a fasiszta Németország és szövetségesei kirobbantják a II. világháborút. A magyar uralkodó osztályok a megfelelő és két évtizeden át áhított jutalék reményében teljes energiával arra törekszenek, hogy a háborúban olyan pozíciót foglaljanak el, amely számukra »megfelelő« eredménnyel jár. A magyar fasizmusnak a német fasizmussal kötött minden vonatkozású vérszerződése, a »trianoni gyalázat« lemosásának jelszava nem tette kétségesse, hogy Horthyék a legféltelenebb gazdasági és katonai szövetségig is elmennek azért, hogy szovjetellenes álláspontjukat a gyakorlatban is valóra váltsák. Ez 1941. nyarán be is következett, amikor Németország oldalán hadat üzentek a Szovjetunióknak.

Az egri reakció nacionalizmusa és sovinizmusa ezzel a »teljes kielégülés útjára lépett«. Hiszen két évtized óta várta azt a napot, amikor »igaz« hazafiságának és örök szovjetellenességének a háború aktív támogatásában adhat kifejezést. Az egri reakciós körök tehát Horthyban nem csalódtak. Nem hiába üdvözölték már 1919-ben mint olyan férfit, »kinek személyében látja a leroskadt, letört nemzet azt, ki őt az ígért földjére elvezeti« [47].

Most úgy látták, hogy eljött az idő, amikor »Nagymagyarország fehér térképéből« kitörölhetik a »feketén kiemelkedő csonka országot« [48]. Egyben igazolva látták 1934-es álláspontjukat is, amelyben helytelenítették a Szovjetunió elismerését a magyar kormány részéről, mondván, hogy ezzel a kormány »az alattomos és szívós orosz propaganda lehetőségét közelebb engedte a nemzet testéhez« [49].

A második világháború új viszonyokat teremtett a munkásmozgalmak életében is. A kommunista párt politikája a haladó nemzeti erők összefogására irányult; egy széleskörű antifasiszta, háborúellenes front létrehozását tűzte ki célul a Szovjetunió oldalán. Ezt a politikát a kommunistáknak a legféltelenebb fasiszta terror közepette kellett

megvalósítani, s olyan körülmények között, amikor a munkásmozgalom egysége is hiányzott.

Egerben a szociáldemokrata párton belüli frakcióharc, ami évekkel előbbre nyúlt vissza, a világháború időszakára tespedtté, akcióképtelenné tette a pártot. Ezen a helyzeten már az sem változtatott, hogy 1940-ben egy — a jobboldallal szembenálló — ötös bizottság vette át a pártvezetést. (Az ötös bizottság 1944-ig funkcionált.)

A világháború időszakában a rendőrség fokozta a hajszát Egerben is és megkülönböztetett éberséggel figyelte a baloldali egyének tevékenységét. A legkisebb gyanút keltő lépésre is letartóztatta és hosszú kínvallatás után engedte el, vagy internálta őket. Az illegális tevékenység ebben az időszakban sem szűnt meg. Budapestről rendszeresen kapták az egri kommunisták a sajtóanyagot, röpcédulákat és azokat osztották szét a dolgozók között. Emellett rendszeres összejöveteleket tartottak; közösen vásároltak rádiót, s azon hallgatták (Pérez Dezső lakásán) Moszkva magyarnyelvű adásait, s annak alapján értékelték a helyzetet és határozták meg agitációs feladataikat.

* * *

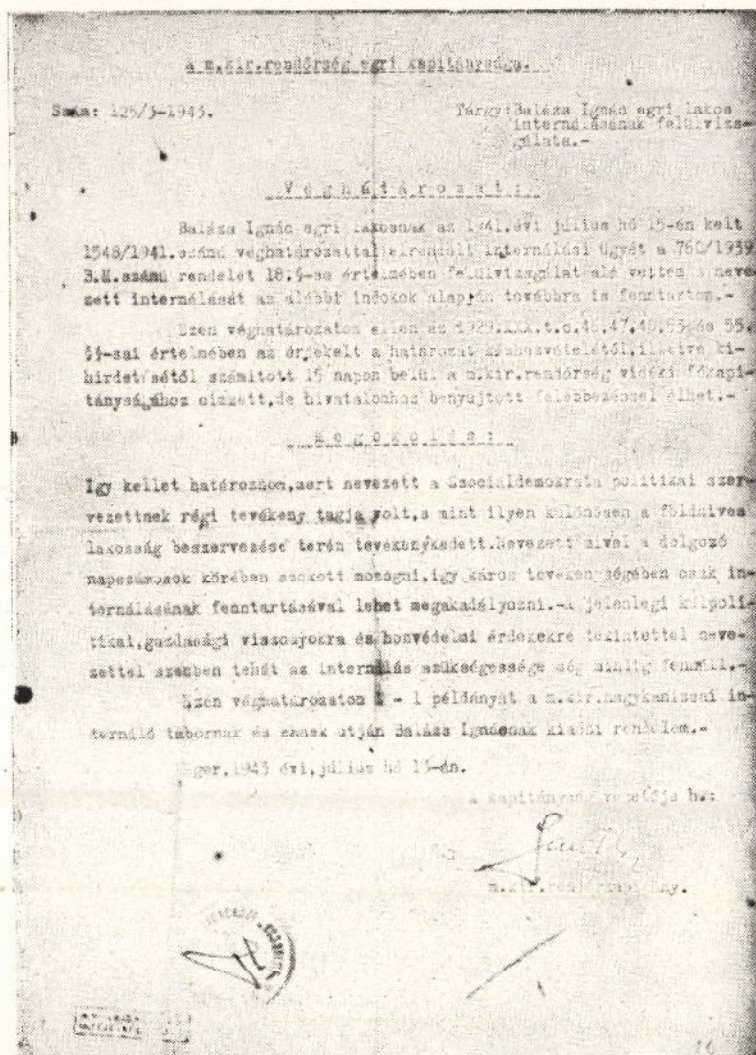
A rendőrségi hajszának Balázs Ignác először 1941-ben esett áldozatul s utána a sorozatos letartóztatás és internálás az osztályrésze társaival együtt.

Első ízben hosszabb időre 1941-ben vették őrizetbe. Letartóztatása után Miskolcra vitték, ahonnan csak két hét múlva engedték haza. Illegális tevékenységét azonban tovább folytatta, s így még 1941-ben újra letartóztatták és Kistarcsára internálták.

A szabadulásra nem sok reményt látott, amit mutat Bodonyi Józsefnek 1941. november 19-én írt levele, amelyben kéri, hogy látogassa meg, »mert — amint írja — arra nem nagyon van kilátás, hogy elengedjenek. Ezért nincs is kedvem, hogy beadványokkal árásszam el a hatóságot. Ha a hatóság úgy gondolja, hogy internálásom közérdek, akkor elugrálnak ahogy nekem tetszik... Magamról nem sokat tudok írni. A napok, hetek egyhangúan telnek. Változás csak akkor van, ha valaki szabadul. Megindul a csevegés — és vannak vérmes optimisták, akik már ilyen kis eseményekből arra következtetnek, hogy rövid időn belül, a vagányok kivételével, mindenki szabadulni fog« [50].

Ebben az időben Balázs Ignác már súlyos beteg volt [51], s az internálótáborból kórházba kellett szállítani. Állapotának enyhe javulása után Nagykanizsára viszik, ahol ugyanakkor van internálva Kiss Károly elvtárs is. A nagykanizsai internálótábor még embertelenebb volt, mint a kistarcsai. A kettőt összehasonlítva, mondta Balázs Ignác egy látogatás alkalmával bátyjának: »A kistarcsai tábor szanatórium a nagykanizsaihoz képest. Itt naponta 4—5 ember hal éhen.« [52]. Éppen súlyos betegségére való tekintettel rokonai és elvtársai kérvényt nyújtottak be a rendőrkapitányságnak, hogy hatálytalanítsa az inter-

nálási határozatot. A rendőrség azonban az ügy felülvizsgálata után továbbra is szükségesnek tartotta Balázs Ignác fogvatartását. Ezt az egri rendőrkapitányság 1943. július 13-i határozatában ezzel indokolja: »Így kellett határoznom, mert nevezett a szociáldemokrata politikai szervezetnek régi tevékeny tagja volt, s mint ilyen, különösen a föld-

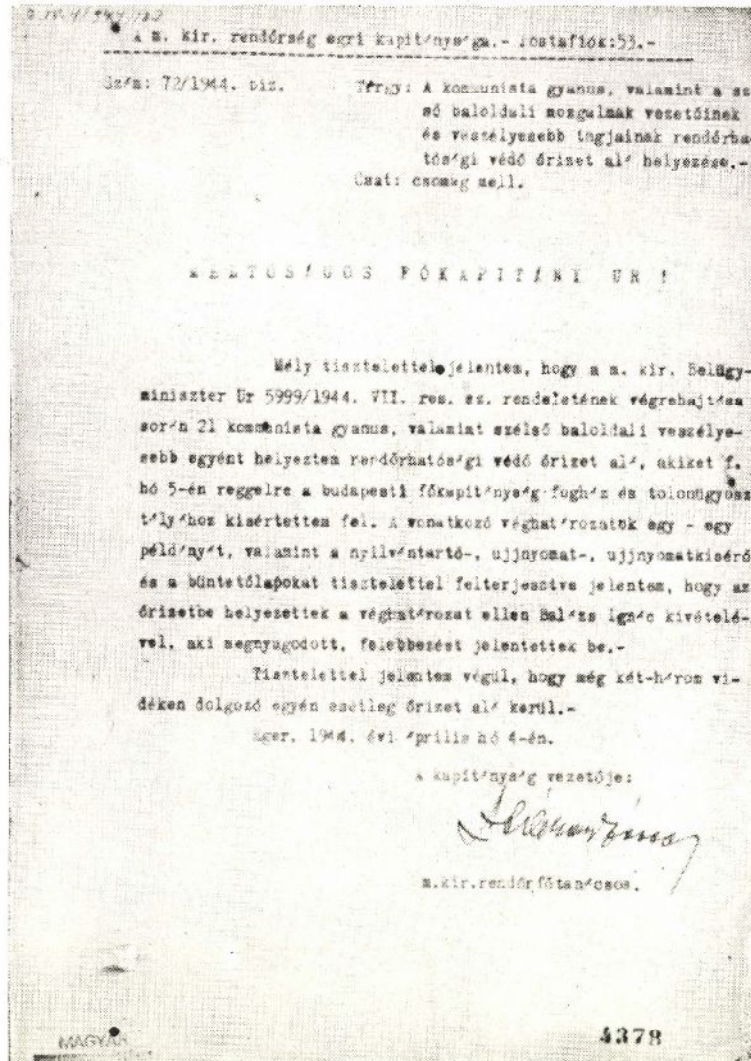
Internálási véghatározat

míves lakosság beszerzése terén tevékenykedett. Nevezett, mivel a dolgozó napszámok körében szokott mozogni, így káros tevékenységében csak internálásának fenntartásával lehet megakadályozni. — A jelenlegi külpolitikai, gazdasági viszonyokra és honvédelmi érdekekre tekintettel, nevezettel szemben tehát az internálás szükségessége még mindig fennáll.« [53].

Végül 1943. decemberében sikerült kiszabadulnia, s rövid idő után, 1944. januárjában Grégász Józseffel és még néhány elvtársával együtt

hozzákezd a szociáldemokrata párt égisze alatt a mozgalom szervezéséhez, azonban nem igen jutnak előre, mert a német fasiszta megszállás után két nappal (1944. március 21-én) a rendőrség megtiltotta a párt funkcionálását, a helyiséget pedig lezárta. Ezzel csaknem egyidőben a belügyminiszter kiadott egy titkos utasítást, amelyben a kommu-

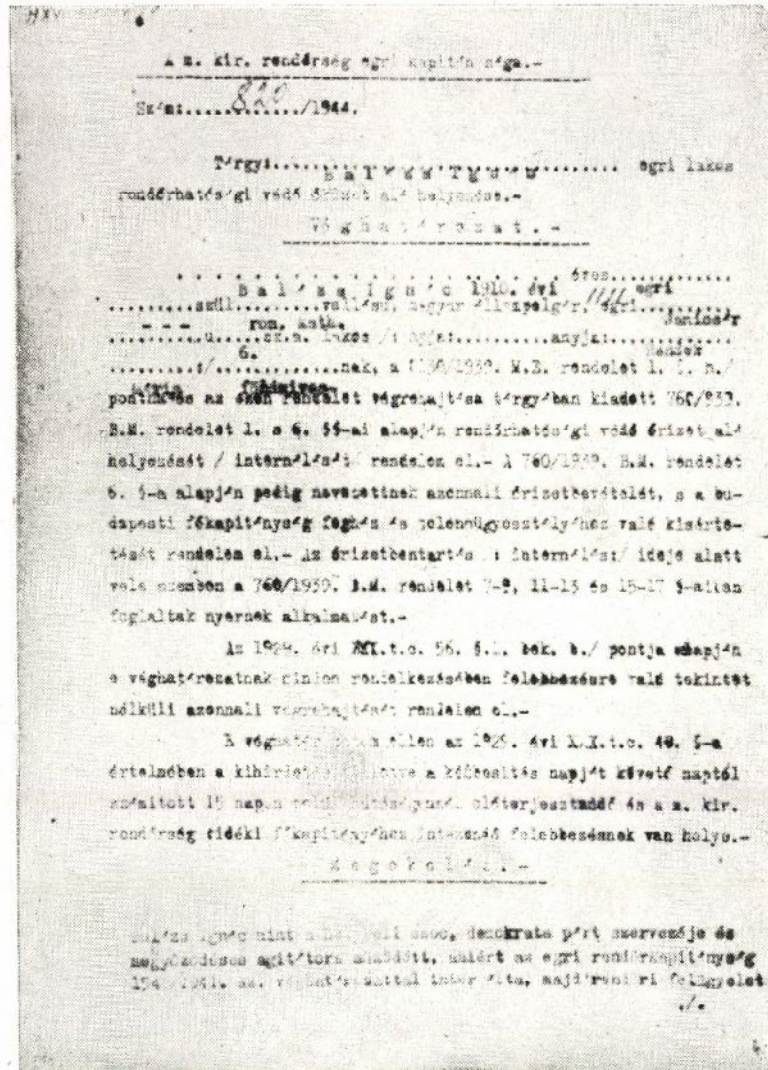
Jelentés a letartóztatásokról

nistagyanús, valamint a szélső baloldali mozgalmak vezetőinek és veszélyesebb tagjainak letartóztatását rendelte el [54].

Ennek a rendeletnek értelmében 1944. április 4-re virradóra az egri rendőrség 21 kommunista és baloldali egyént tartóztatott le, köztük Balázs Ignácot is, akiket április 5-én Budapestre kísérték fel. Az egri rendőrkapitány kísérő levele erről a következőket írja: »Mély tisztelettel jelentem, hogy... 21 kommunista gyanús, valamint szélső baloldali veszélyesebb egyént helyeztem rendőrhatalmi védőőrizet

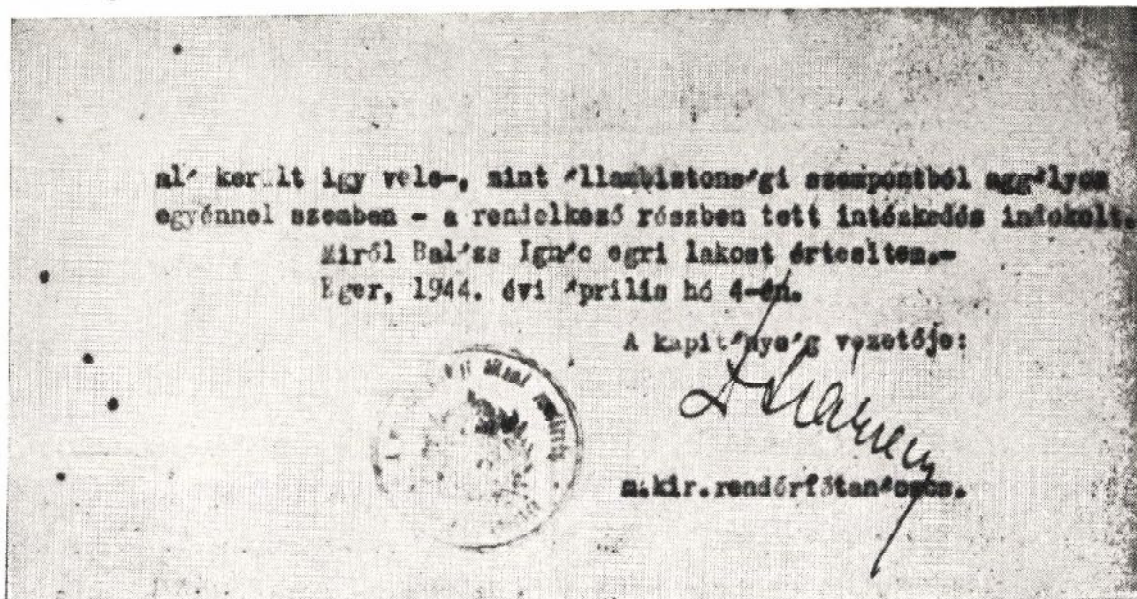
alá... jelentem, hogy az őrizetbe helyezettek a véghatározat ellen Balázs Ignác kivételével ... fellebbezést jelentettek be.« [55]. A véghatározat, amelyben a rendőrkapitány Balázs Ignác letartóztatását elrendelte, így szól: »Balázs Ignác, mint a helybeli szociáldemokrata párt szervezője és meggyőződéses agitátora működött, amiért az egri

Internálási végzése első lapja

rendőrkapitányság 1548/1941. sz. véghatározattal internálta, majd rendőri felügyelet alá került, így vele — mint állambiztonsági szempontból aggályos egyénnel szemben — a rendelkező részben tett intézkedés indokolt.« [56]. Balázs Ignác — noha Egerben fellebbezést nem jelentett be —, azt Budapesten mégis megtette, amelynek következtében 1944. júliusában szabadlábra helyezték, de, hogy meggátolják »jövőbeni esetleges káros tevékenységében«, — »szigorú rendőrhatósági felügyelet« alá helyezték« [57].

Internálási végzése 2. lapja

Balázs Ignác szabadulása után még lélegzeni is alig tudott rendőri felügyelet nélkül. Illegális kapcsolatait azonban nem szüntette meg, ill. újból kiépítette. Úgyesen konspirált, s így a rendőrség ellene konkrét tényanyagot felsorakoztatni soha nem tudott, illetőleg semmiféle nyomozati anyagot nem találtak nála, ami más elvtársak letartóztatásához vezetett volna el. Az egri illegális kommunisták és baloldali szociáldemokraták a kommunista párt újjászületése után fokozták politikai tevékenységüket. 1944. októberében Horthy politikai kapitulációját és a nemzetőrség felállítását — ami hírként terjedt el — arra akarták felhasználni, hogy felfegyverezzék a baloldali egyéneket és kedvező alkalommal szervezeten, fegyveres akcióba lépjenek a hatalom átvétele érdekében. Balázs Ignácnak erre vonatkozó határozott álláspontját Pénz Dezsőné így mondja el: »Amikor Horthy 1944. őszén lemondott, megjelent nálunk Balázs Ignác és szólt az uramnak, hogy talpon kell lennünk, majd megyünk az Olvasókörbe, és átvesszük a szükséges fegyvereket. Közben Szálasi gyors fellépése és az azt követő vad terrorista intézkedések a tervet meggyújtották.« [58].

Szálasi fellépésével a Horthy-fasizmus időszakában állandóan permanenciában tartott kommunistaellenes hajszája még jobban fokozódott, s az üldözés még kegyetlenebbé vált. Uralomrajutása után a rendőrség azonnal megkezdte a letartóztatásokat. Egerben október 17-én letartóztatnak minden »gyanús (baloldali) elemet«, köztük Grégász Józsefet, Hajnal Mihályt, Kelemen Ignácot, Kuzman Jánost és még sok más egyént. Braun Gyulát elfogatása után felakasztják [59]. Balázs Ignác ezekben a napokban nem tartózkodott a városban, de 19-én bejött, s a rendőrség őt is letartóztatta. Az elfogottakat Kistarcsára vitték, s onnan jelentős részüket — köztük Balázs Ignácot is — Németországba hurcolták.

Hogy Kistarcsa után mi történt Balázs Ignáccal, azt Grégász József — aki együtt volt vele — a következőkben mondja el: »Kistarcsáról november 6-án vittek el bennünket. Körülbelül 200-an lehettünk. Gödöllő, Veresegyháza, Vác és Tahitófalú érintésével, Esztergomban álltunk meg hosszabb időre. Itt 3 napig voltunk. Enni nem adtak semmit. Utána Komáromba vittek, ahol egy hétig tartózkodtunk, majd átadtak bennünket az SS-legényeknek, akiknek az őrizete alatt Sachsenhausenba mentünk. Ott egy gyűjtőtábor volt, ahonnan különböző helyekre osztottak szét bennünket dolgozni. Én Balázs Ignáccal és még néhány ismerőssel a Hänkel Művek Repülőgépgyárába kerültem. Balázs Ignác a gyárba érkezésünkön súlyosan megbetegedett, kórházba vitték, ahonnan 1945 március elején került vissza, de egészségi állapota súlyos maradt. A kórházban többször meglátogattam. Mivel ismerte a német nyelvet, — rendszerint újságolvasás közben találtam —, így általa értesültem a front helyzetéről. A kórházból való kikerülése után a gyárban udvarsepregetőnek osztották be. Én, mivel műhelymunkás voltam, csak ritkán találkoztam vele vagy az udvaron, vagy az óvóhelyen, ahova bombatámadás idején tereltek bennünket. Március végén hozzáfogtak a gyár evakuálásához. Akkor a betegeket és a fizikailag legyengülteket visszavitték Sachsenhausenba és ott kivégezték őket. Balázs Ignácot is visszavitték.« [60]. Balázs Ignác politikai pályafutása a mártírhalállal ért véget.

* * *

Balázs Ignác élete, tevékenysége egy építőköve volt a munkásmozgalomnak. Amikor tudatosodott benne a kommunizmus eszméinek igazsága, egész énjével az ügy mellé állt. Mint propagandista, agitátor és szervező, másfélévtizedes mozgalmi tevékenységével egy önfeláldozó harcos példaképet adott a munkásosztály ügyének. Nem volt nagyra-vágyó, nem vágyott a fény után [61]. Osztályához, a kizsákmányolt dolgozókhöz élete utolsó percéig hű maradt.

Neve és emléke mélyen bevésszódott a város dolgozóinak tudatába

Balázs Ignác Tsz.

és kegyelettel adózik neki a magyar kommunista mozgalom. Harcos életének és a szocializmus ügyéért végzett fáradhatatlan munkájának elismerése jeléül Egerben 1949-ben az ő neve alatt alakult meg az egyik termelőszövetkezet. Emellett utcát neveztek el róla, emléktáblát állítottak, majd 1957. augusztus 25-én a zászlóavató ünnepségen az Egri Járási Munkásárság is Balázs Ignác nevét vette fel.

Összefoglaló.

A dolgozat témája Balázs Ignác egri illegális kommunista élet-története. Balázs Ignác politikai pályafutásának kezdete egybeesik az illegális kommunista mozgalom megszervezésével Egerben. Intenzívebben 1931—32-ben kapcsolódik be a mozgalomba; 1935-től pedig már mint a helyi illegális munka egyik szervezője és irányítója szerepel. A dolgozók között végzett politikai agitáció és az illegális sajtó, — röpcédula terjesztése mellett mint ideológiailag jól felkészült kommunista illegális előadásokat tart és az áruló jobboldali szociáldemokrata vezetés ellen irányítja a harcot.

A II. világháború kitörése után állandó rendőrségi felügyelet alatt áll; többször internálják, s végül 1944. novemberében Sachsenhausenba hurcolják és ott 1945. március végén kivégzik.

J E G Y Z E T

- [1] Mónus Illés egy 1933-ban kiadott körlevélben a munkásmozgalomban megvalósítandó egységfrontot elveti, mert — mint írja — »ezzel elismerjük a bolsevik párt létjogosultságát«. Kéthly Anna egy interjúban azt bizonygatja, hogy a fasizmus nem a munkásosztályt tiporja el, hanem »ami a talpa alá kerül, az a polgár szabadsága, léte, történelmi élete«. Népszava, 1933. március 12. szám.
- [2] Egri Népújság, 1929. február 19. szám.
- [3] Uo. január 8. szám.
- [4] Az Egri Népújság utóda.
- [5] Eger, 1929. április 21. szám.
- [6] Eger, 1929. április 14. sz. A lap szerint 100 ajánlási ívet hoztak forgalomba a szocialisták.
- [7] Eger, 1929. augusztus 2. szám.
- [8] Eger, 1930. március 23. szám. Idézi Szántó Imre, Kézirat.
- [9] Eger, 1931. február 13. szám.
- [10] Eger, 1932. december 23. szám.
- [11] Eger, 1932. június 7. szám.
- [12] Neuman Jenő az illegális központ által megbízott vidéki szervező volt.
- [13] Szántó Imre: A munkásmozgalom története Heves megyében a Horthy-fasizmus idején. Kézirat.
- [14] Eger, 1932. december 1. szám.
- [15] Munkásmozgalmi Intézet Archivum (Archiv.) A. III. 17/8. szám. (Okos Miklós rendőrségi tanúvallomása, valamint az előadáson résztvevő kommunisták visszaemlékezése.)
- [16] Eger, 1932. december 1. szám.
- [17] Eger, 1932. június 19. szám.
- [18] Uo.
- [19] Eger, 1932. július 31. szám.
- [20] Eger, 1932. dec. 7. szám.
- [21] Eger, 1932. december 4. szám.
- [22] Archiv. A. III. 30/15. szám. Rendőrségi jelentés.
- [23] Archiv. A. III. 17/8. szám.
- [24] Archiv. A. III. 45/1932/20. szám.
- [25] Uo.
- [26] Archiv. A. III. 17/14.
- [27] Uo.
- [28] Archiv. A. III. 45/1932/20. szám.
- [29] Balázs Sándor szóbeli visszaemlékezése.

- [30] Egy festménye bátyja (Sándor) tulajdonában van, a többi képei Pestre kerültek, jelenleg még ismeretlen helyre.
- [31] Zbiskó József szóbeli visszaemlékezése.
- [32] Búzás Gyula szóbeli visszaemlékezése.
- [33] Az 1932-es novemberi előadásról van szó, melyben Grósz Ernő a Szovjetunió 15 esztendejét értékelte.
- [34] Archiv. A. III. 17/8. szám.
- [35] Karaszek Mihály szóbeli visszaemlékezése.
- [36] Grégász József szóbeli visszaemlékezése.
- [37] A Kommunista Internacionálé 1936-os határozata a KMP-ről.
- [38] Archiv. A. XIV./3/25/1936/8. szám.
- [39] Archiv. A. XIX./3/34/1936/4. szám.
- [40] Uo.
- [41] Uo.
- [42] Bodonyi József szóbeli visszaemlékezése.
- [43] Uo.
- [44] Balázs Sándor szóbeli visszaemlékezése.
- [45] Archiv. A. XVII. 1./1937/86. sz.
- [46] Archiv. A. XVII. 1./1938/58. szám.
- [47] Egri Népiújság 1939. december 11. szám.
- [48] Eger 1934. június 7-i száma közli, hogy az egri Polgári Asztaltársaság elhatározta, hogy a vár nyugati bástyáján »Trianoni Kereszt«-et állít fel, amelyen »Nagymagyarország fehér képéből feketén emelkedik ki a csonka ország.«
- [49] Eger, 1934. február 11. szám.
- [50] A levél Bodonyi József tulajdonában van.
- [51] Tüdejét megtámadta a kór; Budapesten is kezeltette magát, de teljesen nem tudták kigyógyítani.
- [52] Balázs Sándor szóbeli visszaemlékezése.
- [53] Archiv. 25 258. szám.
- [54] Lásd: Em. 5999/1944. VII. res. számú rendeletét.
- [55] Archiv. 11 027. szám.
- [56] Archiv. 14 798. szám.
- [57] Archiv. 14 798. szám.
- [58] Pény Dezsőné szóbeli visszaemlékezése. (Hasonló értelemben nyilatkozott Pény Dezső, Grégász Józsefné, Grégász József és Karaszek Mihályné is.)
- [59] Szántó Imre, Kézirat.
- [60] Grégász József szóbeli visszaemlékezése.
- [61] Hajnal Mihály mondja el, hogy 1937-ben a város polgármestere felajánlott Balázs Ignácnak egy igen jó fizetésű állást (kb. havi 200 pengő) azzal a feltétellel, hogy hagyja abba a forradalmi tevékenységét, adja fel kommunista nézeteit és szakítson baráti körével. Ő ezt az ajánlatot visszautasította. (Hasonlóképpen nyilatkozott erről Balázs Sándor is.)

SZOKODI JÓZSEF:

Ignaz Balázs

Der Aufsatz schildert den Lebensweg des illegalen Kommunisten aus Eger, Ignaz Balázs. — Seine politische Laufbahn beginnt mit der Organisierung der illegalen Kommunistenbewegung der Stadt, obzwar er nur in den Jahren 1931—32 einen intensiveren Teil darin nimmt. Seit 1935 ist I. Balázs einer der Organisatoren und Lenker der illegalen Arbeit in Eger. Ein ideologisch gutgebildeter Kommunist, hält er illegale Vorträge, führt die politische Agitation unter den Werkträgern und ist mit an der Arbeit der illegalen Presse beteiligt. I. Balázs gehört zu denen, die die rechte sozialdemokratische Führung bekämpfen. — Nach dem Ausbruch des II. Weltkrieges wird er unter Polizeiaufsicht gestellt, öfters interniert, schliesslich nach Sachsenhausen deportiert und Ende März 1945. dort hingerichtet.